

La *Col·lecció de textos* és un programa d'acompanyament i amplificació de les pràctiques artístiques mitjançant la generació d'un fons de textos monogràfics de lxs residents d'Hangar. Cada unx té la possibilitat d'encarregar un text sobre el seu treball a unx autorx de la seva elecció -local o internacional; conegutdx o per conèixer-en diàleg editorial amb Hangar. La intenció és donar lloc a publicacions sobre la pràctica en general -més enllà d'aquesta obra o d'aquella obra en particular-, pensades per a una circulació i reedició àgil que tinguin una llarga vida i que contribueixin a expandir les xarxes i marcs d'aparició de les pràctiques artístiques.

A través d'aquest dispositiu editorial, lxs artistes poden comptar amb un text ampli i medul·lar que reculli les seves maneres de fer i de pensar de manera holística, integrant diferents projectes per construir una visió de conjunt de les seves pràctiques. La *Col·lecció de textos* brinda, a més, a lxs artistes la possibilitat d'establir un vincle d'escriptura com a punt de partida, no com a resultat d'un projecte o exposició.

Encarnar les interaccions ocultes no humanes: sobre les *Constel·lacions* *Ad Tech* de Joana Moll Daphne Dragona

La major part dels usuaris de les plataformes actuals gairebé no sap què és exactament l'AdTech i quin paper juga en les nostres interaccions diàries per Internet. La publicitat sempre ha tingut el seu influx en els canals dels mitjans de comunicació de diferent abast i influència, i fins i tot fàcilment l'acceptem com un mal necessari amb un nivell de complexitat creixent. L'AdTech, junt amb la tecnologia publicitària, respon a les necessitats d'un món en línia dirigit per les dades i impulsat i regulat cada vegada més per l'aprenentatge automàtic. A l'oferir anuncis personalitzats a l'instant, els productes adequats troben les persones adequades cada vegada amb millors resultats. El procés està automatitzat i es minimitza la implicació humana necessària per a presentar els anuncis.

A la seva manera, l'AdTech sintetitza l'impacte de la IA i de l'automatització en diferents sectors de la vida diària. La seva direccionalitat, l'optimització constant del seu rendiment i la seva immediatesa deixen simultàniament aflorar qüestions de càlcul, de seguiment i, per descomptat, d'explotació. Lee McGuigan argumenta que l'AdTech «representa l'última fàbrica de configuració d'audiències com a model de proves...»¹. Tal i com ell explica, al monitorar l'atenció i el comportament de l'usuari, i prendre en compte gustos, hàbits, estats d'ànim i de moviment, podem classificar a les persones i empènyer-les cap als comportaments desitjats. Optimitzar significa també classificar, caracteritzar i discriminar, i l'AdTech és un clar exemple de com s'optimitza el propi capitalisme de vigilància. El punt de vista de McGuigan apunta al decisiu treball de Shoshana Zuboff que afirmava que

1 Lee McGuigan, *Selling the American People: Advertising, Optimisation and the Origins of Ad Tech* (London/ Cambridge: The MIT Press, 2023): 42, 6.

«els capitalistes de vigilància ho saben tot de nosaltres, malgrat que les seves operacions estan pensades perquè nosaltres no les coneguem».² Això suposa que els mitjans de producció, on s'inclou l'AdTech, operen de manera opaca per als usuaris i la qüestió de la representació torna a ocupar un lloc destacat. Però com podem donar a conèixer, comprendre i interrompre o oposar-nos a aquestes operacions? Aquest no és en absolut un tema nou a l'era de la connectivitat i ara de la IA.

Per a abordar-ho, Joana Moll ha creat el projecte *Constel·lacions Ad Tech* que té com a objectiu aclarir com funciona aquest complex sistema i aprofundir en els seus mecanismes i modes de funcionament. «Una vegada que es transmeten les dades a una empresa d'AdTech en els Estats Units, l'usuari perd el control legal sobre elles; no hi ha cap llei, a hores d'ara, que protegeixi l'usuari» explica l'artista ressaltant l'oportuna i necessària que seva obra resulta. El projecte segueix, de manera natural, una sèrie de treballs que se centren en les problemàtiques de les infraestructures tecnològiques. Moll és una artista que ha estudiat, explorat i exposat els processos ocults de la Gran Tecnologia durant més d'una dècada, donant visibilitat a diferents formes d'explotació, des de les dades dels usuaris i la mà d'obra dels treballadors fins a l'ús dels recursos planetaris. Amb projectes que han estat presentats en mostres i festivals de prestigioses institucions d'arreu del món, el seu treball s'ha convertit en un referent de les maneres en què l'art pot comunicar i qüestionar la lògica de la caixanegrització del món connectat d'avui.

Fa anys, Joana Moll va crear un projecte basat en la xarxa, *CO-2GLE* (2014), que mostrava les emissions de carboni del cercador google en temps real, deixant veure literalment el pes de la pàgina web més visitada i, per tant, el seu impacte material en el medi ambient. Amb *Defoooooooooooooooooooooorest* (2016), un projecte situat a la xarxa, mostra el nombre d'arbres que es necessiten per a absorbir la quantitat de CO2 que genera les visites a google a tot el món. D'aquesta manera queda palesa l'enorme responsabilitat de l'empresa, així com el consentiment dels usuaris, en un moment on gairebé totes les preguntes obertes poden ser contestades fent una cerca a google. El benefici és la força motriu de les empreses d'Internet, ens continua recordant l'artista. Al seu projecte *Dating Brokers* (2018), realitzat en col·laboració amb Tactical Tech, revela com les empreses de dades en línia fan negoci i treuen profit dels perfils dels seus usuaris. Per a *Hidden Life of the Amazon user* (2019), Moll registra com és possible el benefici a través del

2 Shoshana Zuboff, *The Age of Surveillance Capitalism: The fight for a human future at the frontier of power* (New York: Public Affairs, 2019): 11.

seguiment i de la personalització del comportament de l'usuari. Anant un pas més enllà, l'artista aconsegueix desvelar el viatge d'un usuari d'Amazon a través d'una enorme quantitat de codis que romanen deliberadament ocults. La monetització i l'explotació van de la mà gràcies a l'opacitat i la complexitat dels seus processos.

El que Joana Moll fa conscient, una vegada i una altra, és el problema de les asimetries de poder que tenen les actuals infraestructures de la tecnologia de la comunicació. I la seva intenció és fer una mena de crítica que sigui alhora suficientment accessible perquè els usuaris l'entenguin i la comparteixin. Això es pot entendre dins del que Matthew Poole descriu com una «crítica infraestructural» seguida per Marina Vishmidt; una pràctica dins la crítica de l'art que identifica i qüestiona «el que ja coneixem, però sovint donem per fet i temporalment oblidem la seva existència». Tal i com ell explica:

«Si la crítica infraestructural pot mostrar-nos alguna cosa i intervenir d'alguna manera és en la relació entre el poder visible (hegemonia —allò materialment incorporat dins les relacions de poder) i el poder invisible (idiologia— les representacions imaginàries de les relacions de poder)».³

Joana Moll explica igualment, en relació als seus projectes, que «difondre informació i coneixement és l'única manera d'influir políticament, si no saps com funcionen les coses no pots fer reivindicacions polítiques efectives».⁴ Aquestes declaracions ens remetent fàcilment de nou al pensament essencial i als escrits de Michel Foucault, seguits per Gilles Deleuze, que parlen sobre com s'oculten i distribueixen les relacions de poder; només trobant els buits en la comunicació, posant en relació la teoria amb la pràctica, incorporant l'experiència, les formes de resistència es fan possibles. La resistència, tal i com van fer palès inspirant així a molts pensadors i ideòlegs en les dècades següents, es basa en la comprensió del poder. És «un catalitzador químic que ens permet posar llum a les relacions de poder, per veure on s'inclouen, mostrar els seus punts d'aplicació i els mètodes que utilitzen».⁵ Així mateix, aquest planteja-

3 Matthew Poole, «Infrastructure, Ideology, Hegemony», *Between Material and the Possible: Infrastructural Re-examination and Speculation in Art*, editat per Bassam El Baroni. (London/Oldenburg: Sternberg Press and Edith-Ruth-Haus, 2022), pp. 51-68.

4 Declaracions de l'artista en una entrevista amb Clara Piazuelo dins de les oportunitats de la residència GRAPA. Accés a l'entrevista via comunicació personal.

5 Michel Foucault, «The Subject and Power». *Critical Inquiry* (1982). 8 (4). pp. 777-795.

ment subratlla la importància del diagrama, la topologia, l'arquitectura d'un sistema on el poder s'exerceix.

En el centre d'aquesta antiga relació entre poder i resistència (que podem reconèixer avui en dia entre les xarxes, les plataformes i les aplicacions, per una banda, i entre empreses i usuaris, per l'altra), trobem, i al mateix temps oblidem, el cos amb les seves vulnerabilitats i potencialitats.

«El cos és la superfície on s'inscriuen els esdeveniments»,⁶ i avui en dia, podem pensar com els aparells que fem servir, el treball que fem, la vida que vivim, tot acaba inscrit en el nostre cos, mentalment i físicament. Tal i com escriu Arthur Kroker, avui en dia estem en un constant «cos a la deriva» al «circular sense esforç d'un mitjà de comunicació a un altre...».⁷ El cos és i serà el mitjà últim, potser encara és «una pàgina en blanc, una molt poc usual» com explica Butler, «doncs sembla sagnar i sofrir sota la pressió d'un instrument escrit».⁸ En la realitat connectada actual, alguns dels cossos exposats al capitalisme de vigilància sofreixen, altres semblen seguir el corrent sense adonar-se, i altres volen alliberar-se de la vigilància oculta existent i de les seves limitacions. «Els nostres cossos es flexionen, fan d'intermediaris, es compliquen»,⁹ però al mateix temps, i de manera molt important, tenen el poder i la capacitat de resistir a les formes d'explotació contemporànies.

Tornant al treball artístic de Moll i, en concret, al seu projecte més recent, *Constel·lacions Ad Tech*, és interessant advertir l'èmfasi que ella posa en el cos, aproximant-se a ell com a mitjà, com un cos que és dòcil, però que també pot ser desafiant,¹⁰ exposant i oposant-se a l'exercici del poder sobre ell. La descripció de *Constel·lacions Ad Tech* diu que no es tracta d'una instal·lació basada en la xarxa o d'un treball en línia, sinó més aviat d'un «pro-

6 Tal i com explica Michel Foucault i cita Judith Butler, «Foucault and the Paradox of Bodily Inscriptions», the Journal of Philosophy, Nov. 1989, Vol. 86, No. 11, Eighty-Sixth Annual Meeting American Philosophical Association, Eastern Division (Nov., 1989), pp. 601-607. <https://www.jstor.org/stable/2027036>

7 Arthur Kroker, *Body Drift: Butler, Hayles, Haraway* (Minneapolis/ London: University Minnesota Press, 2012).

8 Butler, *ibid.*

9 Kroker, *ibid.*, 16.

10 Seguint els escrits de Foucault sobre el cos dòcil i disciplinat Matthew Clark debat sobre el cos desafiant. «Resistance, Protest and the Production of the 'Defiant Body': Understanding Bodily Defiance through Phenomenological Engagements with Bourdieu's Theory of Practice». <https://globalhorizonsjournal.wordpress.com/portfolio/resistance-protest-and-the-production-of-the-defiant-body-understanding-bodily-defiance-through-phenomenological-engagements-with-bourdieu-theory-of-practice/> Accessible 1 de maig de 2024.

cés d'acció que té com a objectiu oferir un coneixement en profunditat sobre el funcionament de l'ecosistema ad tech». La paraula acció té un sentit literal aquí, doncs el treball es basa en tallers que requereixen moviment físic i interacció amb el cos. Es demana als participants a emprendre diferents rols dels elements que actuen dins d'un ecosistema de publicitat per Internet amb ajuda de l'aprenentatge automàtic. Amb un moviment gairebé inesperat per a una artista que treballa amb i sobre infraestructures tecnològiques, Moll decideix obrir la seva metodologia i incloure tècniques pròpies de la teràpia sistèmica, el teatre documental i la performance. No obstant això, aquesta decisió no és tan sobtada o abrupta.

A alguns dels projectes anteriors de Joana Moll, l'experiència física havia jugat un paper primordial. L'any 2021, l'artista va iniciar i orquestrar *_16/2017* al Centre d'Arts Santa Mònica. Amb la intenció de captar l'atenció del personal i del públic sobre el problema de l'excessiu consum energètic, va demanar i reptar a la institució a reduir el seu consum un 50%. En un moviment radical que va requerir que la institució canviés la seva forma de treballar, els cossos es van haver d'adaptar a aquest canvi i sentir el que significa treballar amb menys llums enceses i amb menys calefacció. S'advertia als visitants al centre que es deixessin els abrics posats i que arribessin amb els seus telèfons carregats. Menys confort comparat amb el que normalment donem per fet, posant així de manifest els passos que encara s'han de fer per arribar a un món sostenible. Les activitats culturals es podien organitzar, però amb una gestió logística diferent de les infraestructures, els cossos i el temps. Un any més tard, al 2023, Moll va presentar la seva *Opera silenciosa per a una massa antropogènica*, convidant al públic a fer un llarg passeig pel parc Tempelhof mentre escoltava la seva instal·lació d'art sonor sobre l'acumulació de la massa antropogènica des del 1900 fins al 2020. Presentat al mes de febrer, un dels mesos més freds a Berlín, i com un viatge sonor, el treball permet percebre l'escala i desproporció del consum i dels residus antropogènics en relació amb la biomassa. En un camp que havia estat utilitzat com a aeroport amb les seves pistes, es convida als visitats a caminar al seu ritme i a reflexionar sobre els costos del progrés tecnològic i de l'acceleració.

A les *Constel·lacions Ad Tech*, la participació del cos constitueix el centre del treball. Finalitzat el taller, els participants han treballat sobre diagrames que cartografiaven els actors i les relacions implicades, posant especial atenció en els elements que es coneixen, però on encara no queda clar quina és la seva funció i el seu propòsit. Tal i com indica l'artista la galeta, per exemple, és «un identificador que enllaça qualsevol activitat d'un usuari amb el seu perfil, de manera que tota activitat queda registrada i identificada. De fet, això

és el que ha fet d'Internet una màquina de vigilància molt invasiva».¹¹ Per fer-ho tangible i visible, es convida al participant a convertir-se en aquest element mecànic no humà, a seguir el seu itinerari, a connectar-se i a oferir informació a tercers, paper que juguen altres persones. Les diferents asimetries de poder s'encarnen en una activitat de tipus joc de rol dissenyada en part per l'artista i un coreògraf. Aprofitant les possibilitats que ofereix la teràpia sistèmica, es realitzen interaccions mecàniques i d'aquesta manera emergeixen les emocions lligades a aquestes interaccions explotadores. Quant podem acceptar o permetre quan fem part d'un d'aquests sistemes? Què se sent al controlar o dirigir els interessos i l'atenció dels altres? Molta gent experimentava durant el taller malestar així com sentiments intensos i desagradables.

L'obra de Joana Moll i la idea de convertir-se en màquina i encarnar els seus processos i interaccions compta amb molts predecessors en la comunitat d'artistes compromesos amb la crítica a la tecnologia. Ja al 2013, Julian Oliver i Danja Vasiliev van realitzar tallers per a alumnes a Berlín, elaborant una xarxa analògica amb cartró i pilotes de ping-pong, jugant a canviar paquets per a comprendre els protocols d'Internet. Els Telekommunisten van crear *Octo* (2013) i van prendre el control de l'HKW durant el festival transmediale construint un rohrpost, una xarxa centralitzada de tubs pneumàtics. Es convida al públic a enviar missatges en paper per tubs cilíndrics, incloent anuncis que comentaven sobre les xarxes socials de l'època. Quan es juga a la xarxa, els usuaris de la xarxa poden comprendre els interessos competitius que existeixen, segons Dmytri Kleiner. Més recentment, al 2020, l'artista Nico Anguli va crear *Amazon Dance* junt amb la coreògrafa Katerina El Raheb. Com a part de l'obra, es convidava als intèrprets a encarnar l'algorisme d'Amazon i a sentir l'efecte que produeix en els cossos dels treballadors de les fàbriques al veure's pressionats pel temps, la vigilància i al veure's obligats a repetir els mateixos moviments.

Joana Moll aconsegueix amb el seu últim treball captar, analitzar i interpretar col·lectivament l'arquitectura de l'ecosistema Ad Tech, al temps que exposa els efectes psicològics que aquesta infraestructura té en les persones. Els grups amb els quals treballa poden ser heterogenis «en quant a coneixements, antecedents i perspectives professionals»¹² i poden plantejar-se diferents qüestions en relació al colonialisme, el gènere, la materialitat, la

11 Declaracions de l'artista en una entrevista amb Clara Piauelo publicada als quaderns quaderns GRAPA. GRAPA és un programa de residències artístiques encapçalat pel Centre de Cultura Contemporània de Barcelona (CCCB) i Hangar.

12 *Ibid.*

semiòtica, l'afectivitat i la funció matemàtica. No es tracta, per tant, només d'una forma de crítica de les infraestructures com s'ha esmentat anteriorment, sinó també d'una forma contemporània de «pràctica d'Internet crítica», tal i com ha descrit Agre, la necessitat de posar a prova la teoria i el coneixement amb l'experiència.¹³ Amb una experiència que és una sessió de teràpia, una situació i un procés d'aprenentatge al mateix temps, Moll convida a la gent a encarnar individualment i col·lectivament un ecosistema basat en l'aprenentatge automàtic, per tal de trobar maneres de limitar els seus efectes i, en última instància, oposar-s'hi. L'artista ens explica que es tracta d'una crida a nous rituals culturals necessaris relacionats amb la reflexió crítica, la consciència i l'acció. No hi ha un angle transhumanista a l'obra de Moll, cal aclarir-ho; no hi ha un interès en fusionar-se amb la màquina per ampliar les capacitats humanes. La simulació analògica i encarnada que s'intenta mostrar es només la de revelar i possiblement transformar els processos. Rosi Braidotti sosté que les màquines contemporànies «capturen i processen forces i energies», defensant «les relacions radicals i plaents, així com la productivitat».¹⁴ Les màquines sobiranes contemporànies com l'Ad Tech confonen i distreuen doncs constantment ofereixen el que un desitja, anticipant-se i aprofitant el desig de més. L'Ad Tech, però, és també un sistema de comunicació basat en les interaccions i les respostes dels usuaris, i aquí és on encara resideix el potencial de resistència. Possiblement, requerirà de molts intents col·lectius, assajos performatius i intents laboriosos per a provocar el canvi; les Constel·lacions AdTech són sens dubte un d'ells.

13 Philip E. Agre, «Toward a critical technical practice: Lessons learned in trying to reform AI». *A Bridging the Great Divide: Social Science, Technical Systems, and Cooperative Work*. Editat per J. Bowker, L. Gasser, L. Star, & B. Turner. (Hillsdale: Erlbaum, 1997): 131-157.

14 Rosi Braidotti, *The Posthuman* (Cambridge/Malden: Polity Press, 2013): 92.